

Sanna Kurronen

HAPUILEVA TYÖLINJA

Suomalaiset haluavat kaikki töihin mutta karsastavat työllisyystoimia

- Neljä viidestä (82 %) katsoo, että jokaisella Suomessa asuvalla on velvollisuus tehdä työtä ja maksaa veroja.
- Kaksi kolmesta (65 %) pitää oikeana, että työttömyysturvaa leikataan, jos työnhaku ei ole aktiivista.
- Yli puolet suomalaisista kuitenkin torjuu kovat työllisyystoimet, joissa nykyisiä etuuksia leikataan.
- Suomalaiset suhtautuvat entistä suopeammin maahanmuuton lisäämiseen työllisyyskeinona. Puolet (49 %) pitää sitä hyvänä keinona, kun vajaa vuosikymmen sitten osuus oli 30 prosenttia.
- EVAn ekonomistin Sanna Kurrosen mukaan pohjoismaisen hyvinvointiyhteiskunnan ylläpitäminen edellyttää työlinjaa eli vahvaa työllisyyttä ylläpitävää politiikkaa. Työn verotusta tulee laskea, työttömyyseläkeputki kannattaa poistaa ja työttömyysturvaa kannattaa porrastaa samalla, kun työttömyysturvan omavastuupäivien määrää lisätään.

Suomalaiset antavat vahvan periaatteellisen tuensa hyvinvointiyhteiskunnan edellyttämälle työlinjalle. Useimpien yksittäisten työllisyystoimien kohdalla näkemykset kääntyvät kuitenkin epäroiviksi. Tämä selviää Elinkeinoelämän valtuuskunta EVAn syksyn 2020 Arvo- ja asennetutkimuksesta.

Yli neljä viidestä (82 %) ajattelee, että jokaisella Suomessa asuvalla on velvollisuus tehdä työtä ja maksaa veroja hyvinvointiyhteiskunnan rahoittamiseksi (Kuvio 1a). Eri mieltä on vain joka kymmenes (10 %).

Myös työttömien patistelu töihin hyväksytään laajasti. Vajaa neljäsosa (23 %) pitää kohtuuttomana, että yhteiskunta kohdistaa työllisyystoimia niihinkin, jotka tekisivät mieluummin jotain muuta kuin ansiotyötä (Kuvio 1b). Eri mieltä on vastaajista puolet (51 %).

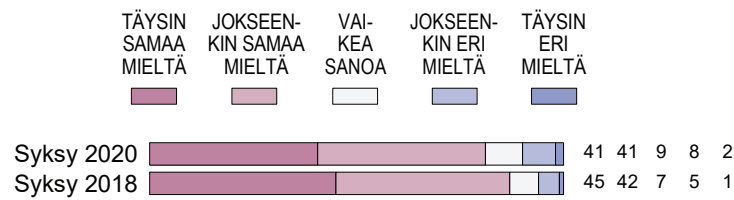
Samoin kaksi kolmesta (65 %) pitää oikeana sitä, että työttömyysturvaa alennetaan, mikäli työtön ei osoita aktiivisuutta työhaussa (Kuvio 1c). Työttömyysturvaan sisältyvää aktiivisuusvelvoitetta vastustaa vain viidennes (21 %).

Suomalaisten tuki jonkinlaiselle aktiivimallille työttömyysturvassa on laajaa ja myös hieman vahvistunut vuoden takaisista lukemista.¹ Tämä on hyvä uutinen Sanna Marinin (sd.) hallitukselle, joka parhaillaan etsii kipeästi toimia työllisyyden nostamiseksi. Hallituksen tehtävästä tosin tekee vaikean lisäehto, jonka mukaan työllisyyden kohenemisen tulisi myös vahvistaa julkista taloutta. Suuri osa toimivista keinoista heikentää työttömyysetuuksia jollain tavalla, eikä leikkauspäätösten tekeminen ole koskaan helppoa.

Vaikeutta lisää se, että vaikka suomalaiset pitävät työntekoa kaikkien velvollisuutena, tulkitse-

KUVIO 1. Suhtautuminen työtä koskeviin väittämiin (%)

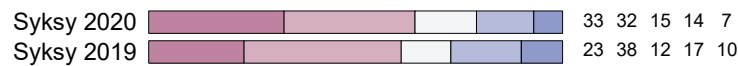
1a "Jokaisella Suomessa asuvalla on velvollisuus tehdä työtä ja maksaa veroja hyvinvointiyhteiskunnan rahoittamiseksi" (%)

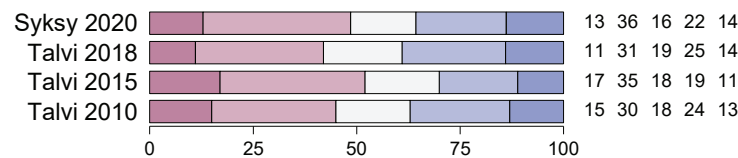
1b "On kohtuutonta, että yhteiskunta kohdistaa työllisyystoimia niihinkin, jotka tekisivät mieluummin jotain muuta kuin ansiotyötä" (%)

1c "On oikein, että työttömän on osoitettava aktiivisuutta työnhaussa tai muuten hänen työttömyysturvaansa alennetaan" (%)

1d "Olisin valmis ottamaan vastaan mitä tahansa työtä, jos vaihtoehtona olisi työttömyys" (%)

vat he omalla kohdallaan työvelvoitetta hieman väljemmin. Puolet (49 %) olisi itse valmis vastaanottamaan mitä tahansa työtä, jos vaihtoehtona olisi työttömyys (Kuvio 1d). Toista mieltä on reilu kolmannes (36 %). Vastaukset myös eroavat selkeästi väestöryhmittäin sen perusteella, kuinka todennäköinen tällainen valintatilanne on. Yli 65-vuotiaista väitteen allekirjoittaa 61 prosenttia, kun työttömistä vain joka neljäs (25 %, kaikkien vastausten väestöryhmittäiset erittelyt löytyvät erillisestä kuvioliitteestä).

Pehmeitä paketteja, kiitos

Sanna Marinin hallituksen tavoitteena oli päätöksillään lisätä työllisyyttä 60 000 henkilöllä vuoteen 2023 mennessä siten, että julkinen talous samalla vahvistuu. Käytännössä toimet eivät siis saisi maksaa enempää kuin verotulot lisääntyvät ja tulonsiirrot vähenevät lisätyöllisten myötä. Koronakriisin seurauksena maalia siirrettiin vuosikymmenen loppuun, mutta samalla hallitus nosti tavoitteen 80 000 työlliseen.²

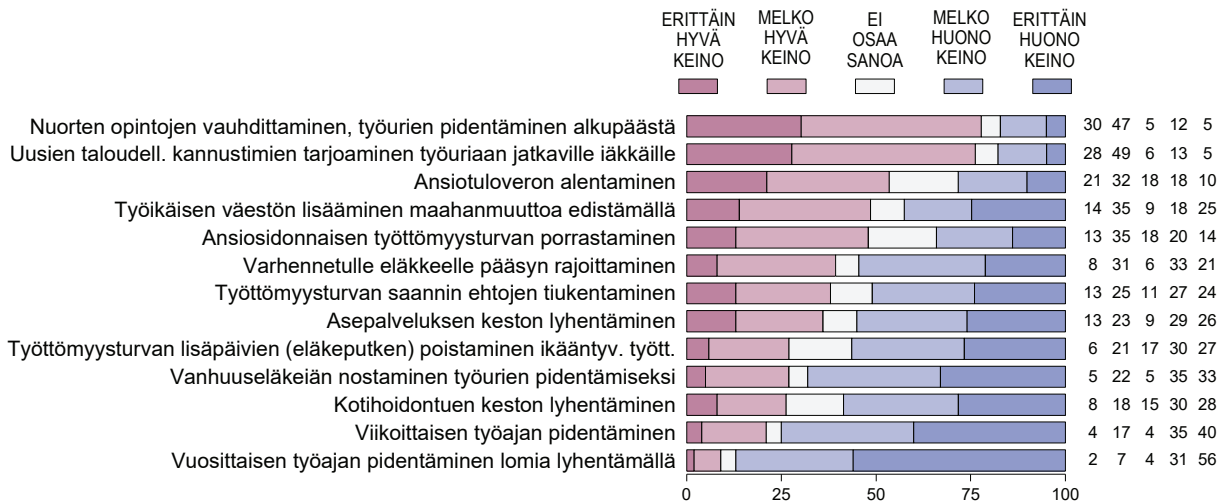
Hallituksen oman arvion mukaan 21 000–23 000 näistä työpaikoista saatiin sovittua syksyn budjettiriihessä tai jo aiemmilla toimilla. Sitä vastoin yli 55-vuotiaisiin kohdistettavat työllisyystoimet ovat yhä työmarkkinajärjestöjen neuvotteluissa. Vaikka tarvittavista toimista noin 10 000 yli 55-vuotiaan työllisen synnyttämiseksi päätettäisiin marraskuun lopun määraikaan mennessä, keväälle jää vielä tuskastuttavan paljon tehtävää.

Suomalaisilta kysyttäessä työllisyyttä lisäävistä toimista selkeästi vahvimman tuen saavat työurien pidentäminen melko lempein keinoin molemmista päistä. Arvo- ja asennetutkimuksessa esitetyistä työllisyyskeinoista kaksi selvästi suosituinta ovat nuorten opintojen vauhdittaminen sekä kannustinten tarjoaminen työuriaan jatkaville iäkkäille. Hyvänä keinona näitä pitää yli kolme neljästä vastaajasta (77 %) (Kuvio 2).

Hallitus onkin jo lisännyt opiskelupaikkoja, jotta nuoret pääsisivät aloittamaan opintonsa aiempaa nopeammin. Valtiovarainministeriön vir-

Keväälle jää tuskastuttavan paljon tehtävää.

KUVIO 2. Arviot keinoista työnteon lisäämiseksi (%)

kamiesten tekemässä ehdotuksessa työllisyystoimiksi opintoetuuksien muutoksilla saatiin noin 5 000 lisätyöllisen vaikutus. Tässä mallissa muun muassa vauhditetaan opintoja kiristämällä opintopistevaatimuksia opintotuen saamiseksi.³

Myös asepalveluksen keston lyhentäminen todennäköisesti pidentäisi työuria alkupäästä, mutta vain reilu kolmannes (36 %) kannattaa sitä. Enemmistö suomalaisista (55 %) pitää sitä huonona keinona työnteon lisäämiseksi.

Ansiotuloveron alentamista työnteon lisäämiseksi pitää hyvänä keinona yli puolet (53 %), kun huonoksi keinoksi sen arvioi 28 prosenttia vastaajista. Ansiotuloveron alennus toki ilahduttaisi suurta osaa suomalaisista, kun kulutusmahdollisuudet kohenisivat, mutta se heikentäisi tuntuvasti julkisen talouden rahoitusasemaa.⁴

Neljän suosituimman työllisyyskeinoon kärkeen mahtuu myös työikäisen väestön lisääminen maahanmuuttoa edistämällä, jonka puolet (49 %) arvioi sopivaksi keinoksi työn tarjonnan lisäämiseksi. Varsin moni (43 %) kuitenkin torjuu keinoon.

Täyden tyrmäyksen suomalaisilta saa työajan pidentäminen, tehtiinpä se sitten lomien lyhentämällä tai viikoittaista työaikaa pidentämällä. Viikkotyöajan pidentämisen hyväksyisi vain viidesosa (21 %). Kolme neljästä (75 %) pitää sitä huonona keinona työnteon lisäämiseksi. Lomien lyhentämistä alle kymmenesosa (9 %) pitää hyvänä ja peräti 87 prosenttia huonona toimena.

Etujen leikkauksia merkitsevät työllisyystoimet eivät suomalaisia juuri miellytä. Aivan tyh-

jin käsin hallitus ei kuitenkaan jää, sillä ansiosidonnaisen työttömyysturvan porrastamista hyvänä keinona työnteon lisäämiseksi pitää vastaajista lähes puolet (48 %), kun huonoksi keinoksi sen arvioi kolmannes (34 %). Valmius ansiosidonnaisen työttömyysturvan uudistuksiin on siten melko laajaa ja etenkin niiden vastustus jää selvästi muihin etuisuuksiin puuttumista alhaisemmaksi (ks. myös kuvio 1c edellä).

Muut kovat keinot saavat osakseen paljon vähemmän ymmärrystä. Neljä kymmenestä (39 %) pitää varhennetulle eläkkeelle pääsyn rajoittamista tai työttömyysturvan saannin ehtojen tiukentamista (38 %) hyvinä keinoina. Vielä harvempi kannattaa kotihoidontuen keston lyhentämistä (26 %), eläkeputken poistamista (27 %) tai eläkeiän nostoa (27 %). Enemmistö suomalaisista pitää kaikkia näitä keinoja huonoina.

Työllisyystoimet osukoot muihin

Arvo- ja asennetutkimuksen väestöryhmittäiset erittelyt kertovat, että kukin väestöryhmä arvioi työllisyystoimia oman asemansa ja omien etujensa näkökulmasta. Esimerkiksi ikäryhmittä suopeimmin eläkeiän nostoon sekä eläkkeelle pääsyn vaikeuttamiseen suhtautuvat yli 65-vuotiaat. Heistä vanhuuseläkeikää olisi valmiita nostamaan 47 prosenttia, kun 56–65-vuotiaista tähän olisi valmiita vain 14 prosenttia.

Sama ilmiö havaitaan muidenkin työllisyystoimien kohdalla: suomalaiset ovat valmiimpia leikkaamaan muilta kuin itseltään. Työurien pi-

dentäminen alkupäästä saa vahvaa kannatusta iäkkäiltä ja vähiten kannatusta nuorilta, jotka kuitenkin kannattavat muita ikäryhmiä selvästi enemmän asepalveluksen keston lyhentämistä.

Ansiosidonnaisen työttömyysturvan porrastamista tai työttömyysturvan saannin ehtojen tiukentamista pitävät huonona keino-
na useimmin työttömät, jotka toisaalta kannattavat vähiten ansiotuloverojen alentamista.

Työttömät eivät ehtojen kiristämisestä innostu.

Lisäksi eri puolueiden äänestäjäryhmillä on työllisyystoimien joukossa omia suosikkeja ja inhokkeja. Kokoomusta äänestävien halukkuus uudistaa työttömyysturvaa on suurta, vasemmistoliiton ja SDP:n kannattajien taas vähäistä. Perussuomalaisia äänestäville maahanmuuton edistäminen

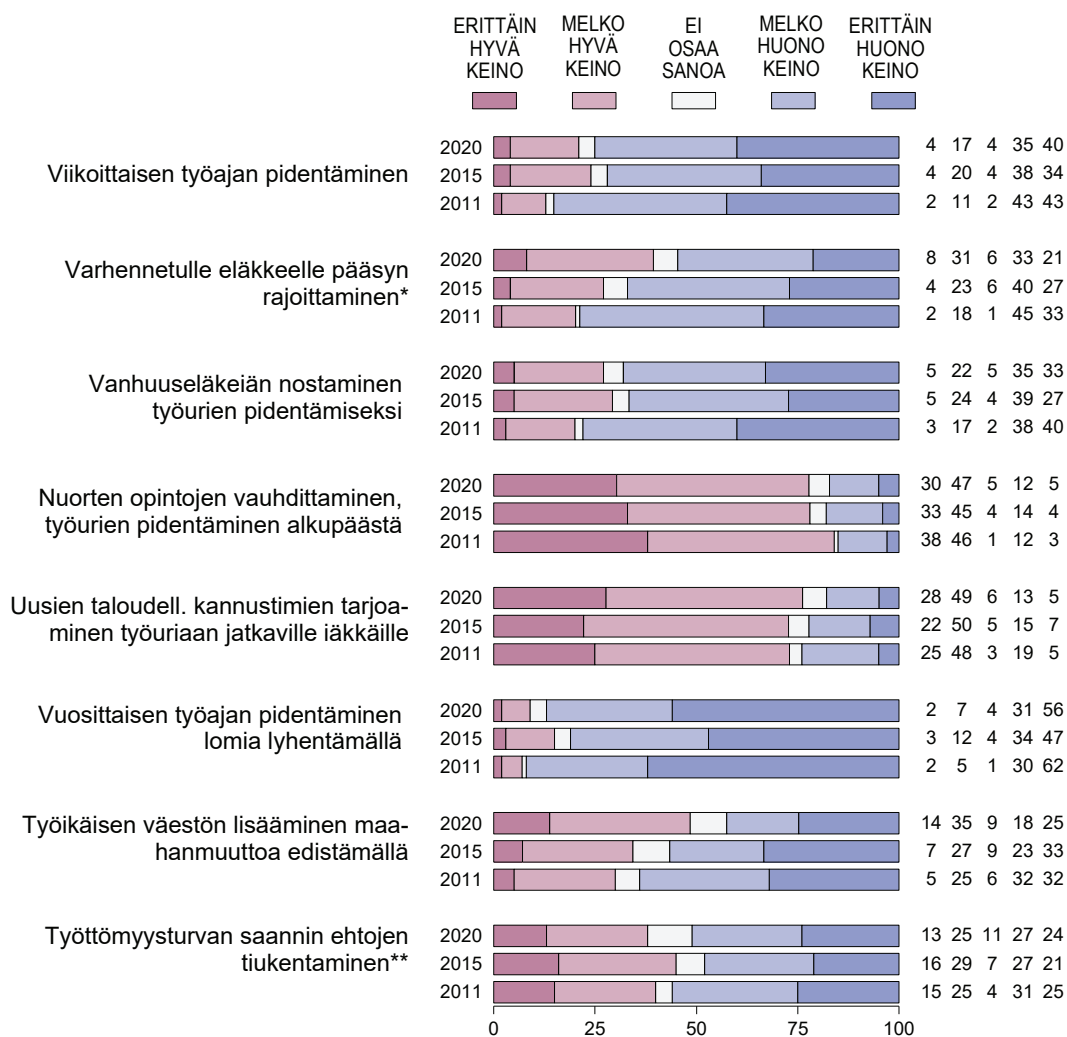
ei käy. Kristillisdemokraattien ja keskustan äänestäjät ovat erityisen haluttomia puuttumaan kotihoidontuen keston. Vasemmistoliittoa ja vihreitä äänestävät lyhentäisivät asepalveluksen kestoja, mutta muiden puolueiden äänestäjät eivät tästä innostu.

Suhtautumismuutokset jäävät vähäisiksi

Tarkastelimme myös, miten suhtautuminen joihinkin työllisyystoimiin on muuttunut yli ajan, sillä osa kyselyn mittareista oli mukana myös EVAn vuosien 2011 ja 2015 Arvo- ja asennetutkimuksissa.

Vertailu (Kuvio 3), kertoo, että asennoitumisen työllisyyskeinoihin on varsin pysyvää. Yh-

KUVIO 3. Keinot työnteen lisäämiseksi: Arviot vuosina 2011, 2015 ja 2020 (%)

*2011 ja 2015: Varhais- tai työkyvyttömyyseläkkeelle pääsyn rajoittaminen
**2011 ja 2015: Työttömyyskorvausten saannin ehtojen tiukentaminen

deksässä vuodessa asenteet eivät ole juuri liikkaneet, ja samat keinot muodostavat vuodesta toiseen listan kärjen ja häntäpään.

Näkyvin muutos koskee maahanmuuton edistämistä, jota pitää hyvänä keinona työntekijöiden lisäämiseksi aiempaa suurempi osuus suomalaisista. Kun vielä vuonna 2011 vain 30 prosenttia vastaajista piti tätä hyvänä keinona, nyt osuus on noussut jo puoleen vastaajista (49 %). Kysymys kuitenkin jakaa suomalaisia vahvasti, sillä toista mieltä on 43 prosenttia vastaajista ja perussuomalaisten kannattajista lähes kaikki (93 %).

Tepsiviä työllisyystoimia on, nyt tarvitaan päätöksiä

Työllisyystoimia koskevien asenteiden nihkeys ja muuttumattomuus yli ajan kertovat, ettei aihe ole järin mieluinen. Toisaalta suomalaiset katsovat, että mahdollisimman monen on tehtävä työtä ja maksettava veroja, jotta hyvinvointivaltion edut ja palvelut saadaan maksetuksi (ks. Kuvio 1a edellä).

Valtaosa suomalaisista pitää ongelmallisena, että erilaiset sosiaaliedut ovat niin hyviä, ettei työnteko aina kannata⁵, ja selvä enemmistö suomalaisista haluaa, että sosiaaliturva on sekä syyperustaista että vastikkeellista.⁶ Kun etuuksista ei haluta leikata, vaihtoehdoksi jää joko parantaa

työntekijöiden kannustimia esimerkiksi laskemalla verotusta tai patistelemalla työttömiä aktiivisempaan työnhakuun.

Työn verotusta tuleekin laskea ja verotuksen painopistettä siirtää edelleen kulutus-, kiinteistö-

ja haittaverojen suuntaan. Sen lisäksi hallituksen jo päättämään pohjoismaisen työnhaun malliin voisi lisätä enemmän aktiivista työnhakua vaativia elementtejä työhakemusten täyttämisen lisäksi. Näille toimille näyttäisi löytyvän kansalta jossain määrin tukea.

Myös työttömyysturvan porrastaminen nauttii kansalaisten keskuudessa kohtalaisen suurta hyväksyntää. Sen toteuttaminen ei ole kuitenkaan aivan yksinkertainen tehtävä. Porrastus kannattaa toteuttaa niin, että aivan työttömyysjakson alussa olevien omavastuupäivien määrää kasvatetaan nykyisestä viidestä päivästä esimerkiksi kymmeneen.

Tällöin niillä, jotka löytävät uuden työpaikan jo ennen irtisanomisajan päättymistä, oli-

si kannustin aloittaa uudessa työssä niin pian kuin mahdollista edellisen päättymisen jälkeen ilman työttömyyspäiviä. Omavastuupäivien jälkeen työttömyysturva voisi olla hieman nykyistä korkeampi esimerkiksi 3–4 kuukautta. Työttömyysturvan putoaminen nykyistä alemmalle tasolle tuon jakson jälkeen toimisi oletettavasti työnhaun vauhdittajana.

Lisäksi valtiovarainministeriön virkamiesten ehdotus ansiosidonnaisen työttömyysturvan enimmäiskeston lyhentämisestä niiltä, joilla on vasta hyvin lyhyt työura taustalla, voi lyhentää nuorten työttömyysjaksoja.

Vaikka työikäiset suomalaiset eivät kovia toimia kannata, hallituksen on tehtävä toimia yli 55-vuotiaiden työllisyysasteen nostamiseksi. Työttömyyseläkeputken poistolle olisi hyvä tilaisuus nyt, kun hallitus on jo päättänyt panostaa merkittävästi työvoimapolitiikkaan. Ikääntyvän väestön Suomessa hallituksen työllisyystavoitetta ei saavuteta ilman merkittäviä toimia yli 55-vuotiaiden työllisyysasteen nostamiseksi.

Pohjoismaisen hyvinvointiyhteiskunnan ylläpitäminen edellyttää työlinjaa eli vahvaa työllisyyttä ylläpitävää politiikkaa. Siksi hallituksen on kyettävä toteuttamaan työllisyystoimia – myös sellaisia, joilla ei ole kansan enemmistön kannatusta.

Työttömyysturvan omavastuupäiviä pitää lisätä.

Näin kysely tehtiin

Tulokset perustuvat 2 019 henkilön antamiin vastauksiin. Tulosten virhemarginaali on koko väestön tasolla 2–3 prosenttiyksikköä kumpaankin suuntaan. Tiedot kerättiin 16.–28.10.2020. Vastaajat edustavat koko maan 18–79-vuotiasta väestöä. Aineisto on kerätty Taloustutkimuksen internet-paneelilla ja painotettu edustamaan väestöä iän, sukupuolen, asuinalueen, koulutuksen, ammatin tai aseman, toimialan ja puoluekannatuksen mukaan. Aineiston tilastollisen jatkoanalyysin on tehnyt Yhdyskuntatutkimus Oy, joka on laatinut myös tulosgrafiikan. Tulokset ja niiden tarkemmat väestöryhmittäiset erittelyt löytyvät EVAn kotisivuilta. EVAn Arvo- ja asennetutkimuksia on tehty vuodesta 1984. Tuloksiin voi tutustua osoitteessa: www.eva.fi/arvopankki.

Kirjoittaja

Sanna Kurronen on EVAn ekonomisti.

Viitteet

- 1 Metelinen (2019).
- 2 Valtioneuvoston kanslia (2020).
- 3 Valtiovarainministeriö (2020).
- 4 Alasalmi ym. (2020).
- 5 Apunen (2016).
- 6 Haavisto (2019).

Lähteet

Alasalmi, J., Busk, H., Kauhanen, A., Leinonen, T., Solovieva, S., Valkonen, T. ja Viikari-Juntura, E. (2020). Työpolitiikka ja työllisyysaste: tutkimukseen perustuvia johtopäätöksiä, Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2020:33.

Apunen, M. (2016). Kättä päälle paikan päällä, teoksessa Apunen, M., Haavisto, I., Hopia, H. ja Toivonen, S. (2016). Sovinnon eväät – EVAn Arvo- ja asennetutkimus 2016, Taloustieto Oy, Helsinki.

Haavisto (2019). Jäähyväiset perustulolle. Suomalaisen mielestä sosiaaliturvan pitää perustua tarpeeseen, EVA Analyysi No 74.

Metelinen, S. (2019). Paremman palkan perässä – Työpaikkakohtainen sopiminen pelottaa ja houkuttaa, EVA Analyysi No 78.

Valtioneuvoston kanslia (2020). Hallituksen työllisyystoimenpiteet budjettiriihessä 2020, Talousarvioneuvottelut 16.9.2020, <https://vnk.fi/documents/10616/37498572/Ty%C3%B6llisyyskirjaus+budjettiriihi+16092020.pdf/6bedbe56-b73d-5cfc-02e8-57b8d5f6b876/Ty%C3%B6llisyyskirjaus+budjettiriihi+16092020.pdf?t=1600264893726> (haettu 19.11.2020).

Valtiovarainministeriö (2020). Valtiovarainministeriö selvitti työllisyyttä kasvattavia uudistuksia, Tiedote, <https://vm.fi/-/valtiovarainministerio-selvitti-tyollisyytta-kasvattavia-uudistuksia> (haettu 19.11.2020).

Elinkeinoelämän valtuuskunta EVA on elinkeinoelämän ajatuspaja, jonka tavoitteena on edistää suomalaisen yhteiskunnan pitkän aikavälin menestystä. EVA tuottaa tietoa ja uusia näkökulmia julkiseen keskusteluun.

EVA Arviot esittelevät ajankohtaisia ideoita ja keskustelunaiheita. Arvioiden kirjoittajat vastaavat esitetyistä mielipiteistä, jotka eivät välttämättä edusta EVAn kantaa.

Arviot löytyvät EVAn kotisivuilta www.eva.fi.

ISSN 2342-074X (PDF)